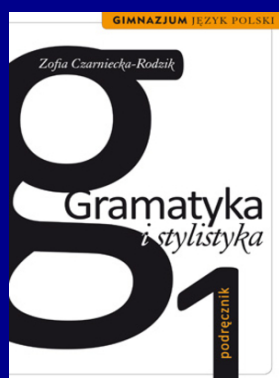

BUDOWA ZDANIA POJEDYNCZEGO

1. ZDANIE

Zdanie jest to wypowiedzenie zawierające przynajmniej jedno orzeczenie.

np. Ania **rozmawia** przez telefon.

Pada deszcz.

2. RÓWNOWAŻNIK ZDANIA

Wypowiedzenie, które nie zawiera orzeczenia, nazywamy równoważnikiem zdania.

np. Palenie surowo wzbronione.

Wyprawa na szczyt góry.

3. ORZECZENIE

Orzeczenie jest najważniejszą częścią zdania i informuje o czynności, stanie, o tym, że coś się dzieje.

np. Gosia **gra** na gitarze.

Marek **cieszy się** z wygranej.

Za oknem **szaleje** burza.

RODZAJE ORZECZEŃ

Orzeczenie czasownikowe - wyrażone jest osobową formą czasownika lub formami zakończonymi na -no, -to.

przykłady:

Obrońca **wybił** piłkę na aut.

Zakończono eliminacje do konkursu.

RODZAJE ORZECZEŃ

Orzeczenie imienne - ma 2 części:

* łącznik - osobowa forma czasownika "być", "stać się" lub "zostać";

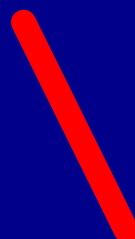
* orzecznik - wyrażony najczęściej rzeczownikiem, przymiotnikiem, zaimkiem lub liczebnikiem.

PRZYKŁADY

Andrzej jest gospodarzem klasy.

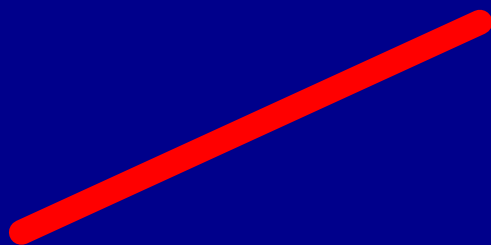
łącznik (osobowa
forma od "być")

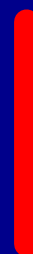
orzecznik wyrażony
rzeczownikiem

PRZYKŁADY

Twoje zachowanie stało się nieznośne.

łącznik (osobowa
forma od "stać się")

orzecznik wyrażony
przymiotnikiem

ROZPOZNAJ ZDANIA I RÓWNOWAŻNIKI ZDAŃ

WYPOWIEDZENIE	zdanie	równoważnik
Beata czyta ciekawą książkę.	☒	☒
Rozwiązywanie równań z dwiema niewiadomymi.	☒	☒
Zaczekaj.	☒	☒
Wczoraj oddano do użytku nowy odcinek autostrady A-1.	☒	☒
"Stowarzyszenie Umarłych Poetów" to ciekawa lektura.	☒	☒
Nie mogę teraz z tobą rozmawiać, więc zadzwoń do mnie później.	☒	☒

4. PODMIOT I JEGO RODZAJE

a) **podmiot gramatyczny** - wyrażony jest rzeczownikiem lub zaimkiem w mianowniku.

przykłady:

Tomek gra w piłkę nożną.

On jest świetnym napastnikiem.

b) podmiot logiczny - wyrażony jest rzeczownikiem lub zaimkiem w dopełniaczu. Występuje wówczas, gdy mówimy, że czegoś nie ma, ubywa, brakuje lub przybywa.

przykład:

Ewy nie było dzisiaj w szkole.

c) **podmiot domyślny** - nie występuje bezpośrednio w zdaniu, ale domyślamy się go na podstawie formy czasownika i zapisujemy w postaci zaimka (**ja, ty, on, ona, ono, my, wy, oni, one**).

przykład:

Wczoraj wygraliśmy (my) ważny mecz.

Wczoraj wygraliśmy (my) ważny mecz.

d) **podmiot szeregowy** - mamy z nim do czynienia wówczas, gdy podmiotem jest więcej niż jedno słowo.

przykład:

Ania, Marek, Ala i Tomek wyjeżdżają latem do Hiszpanii.

ZNAJDŹ PODMIOTY I NAZWIJ JE.

ZDANIE	podmiot	rodzaj podmiotu
Nasza szkoła należy do najlepszych gimnazjów.		

ZNAJDŹ PODMIOTY I NAZWIJ JE.

ZDANIE	podmiot	rodzaj podmiotu
Nasza szkoła należy do najlepszych gimnazjów.	szkoła	gramatyczny
Francja i Włochy awansowały do finału.		

ZNAJDŹ PODMIOTY I NAZWIJ JE.

ZDANIE	podmiot	rodzaj podmiotu
Nasza szkoła należy do najlepszych gimnazjów.	szkoła	gramatyczny
Francja i Włochy awansowały do finału.	Francja i Włochy	szeregowy
W sobotę idę z kolegą do kina.		

ZNAJDŹ PODMIOTY I NAZWIJ JE.

ZDANIE	podmiot	rodzaj podmiotu
Nasza szkoła należy do najlepszych gimnazjów.	szkoła	gramatyczny
Francja i Włochy awansowały do finału.	Francja i Włochy	szeregowy
W sobotę idę z kolegą do kina.	(ja)	domyślny
W bankomacie zabrakło banknotów.		

ZNAJDŹ PODMIOTY I NAZWIJ JE.

ZDANIE	podmiot	rodzaj podmiotu
Nasza szkoła należy do najlepszych gimnazjów.	szkoła	gramatyczny
Francja i Włochy awansowały do finału.	Francja i Włochy	szeregowy
W sobotę idę (ja) z kolegą do kina.	(ja)	domyślny
W bankomacie zabrakło banknotów.	banknotów	logiczny
Młodzież chętnie czyta ciekawe książki.		

ZNAJDŹ PODMIOTY I NAZWIJ JE.

ZDANIE	podmiot	rodzaj podmiotu
Nasza szkoła należy do najlepszych gimnazjów.	szkoła	gramatyczny
Francja i Włochy awansowały do finału.	Francja i Włochy	szeregowy
W sobotę idę (ja) z kolegą do kina.	(ja)	domyślny
W bankomacie zabrakło banknotów.	banknotów	logiczny
Młodzież chętnie czyta ciekawe książki.	młodzież	gramatyczny
Niedługo wystartujemy w zawodach lekkoatletycznych.		

ZNAJDŹ PODMIOTY I NAZWIJ JE.

ZDANIE	podmiot	rodzaj podmiotu
Nasza szkoła należy do najlepszych gimnazjów.	szkoła	gramatyczny
Francja i Włochy awansowały do finału.	Francja i Włochy	szeregowy
W sobotę idę (ja) z kolegą do kina.	(ja)	domyślny
W bankomacie zabrakło banknotów.	banknotów	logiczny
Młodzież chętnie czyta ciekawe książki.	młodzież	gramatyczny
Niedługo wystartujemy w zawodach lekkoatletycznych.	(my)	domyślny

5. DOPEŁNIENIE

Dopełnienie - jest to część zdania, która najczęściej rozwija (dopełnia) treść czasownika.

przykłady:

Tomek kupił nowy **telefon**.

Mama ugotowała **obiad**.

5. DOPEŁNIENIE

Dopełnienie może też rozwijać treść przymiotnika lub przysłówka.

przykłady:

chętny ^(do czego?) **—————** do pracy

przykro ^(komu?) **—————** mi

ZNAJDŹ DOPEŁNIENIA

ZDANIE	pytanie	dopełnienie
Wczoraj spotkałam się z moją przyjaciółką.		

ZNAJDŹ DOPEŁNIENIA

ZDANIE	pytanie	dopełnienie
Wczoraj spotkałam się z moją przyjaciółką.	z kim?	(z)przyjaciółką
Nie rozumiem tego zadania.		

ZNAJDŹ DOPEŁNIENIA

ZDANIE	pytanie	dopełnienie
Wczoraj spotkałam się z moją przyjaciółką.	z kim?	(z)przyjaciółką
Nie rozumiem tego zadania.	czego?	zadania
Podarowałam prezent mojemu dziadkowi.		

ZNAJDŹ DOPEŁNIENIA

ZDANIE	pytanie	dopełnienie
Wczoraj spotkałam się z moją przyjaciółką.	z kim?	(z)przyjaciółką
Nie rozumiem tego zadania.	czego?	zadania
Podarowałam prezent mojemu dziadkowi.	co? komu?	prezent dziadkowi
Rozmawiałem z kolegą o wczorajszym meczu.		

ZNAJDŹ DOPEŁNIENIA

ZDANIE	pytanie	dopełnienie
Wczoraj spotkałam się z moją przyjaciółką.	z kim?	z przyjaciółką
Nie rozumiem tego zadania.	czego?	zadania
Podarowałam prezent mojemu dziadkowi.	co? komu?	prezent dziadkowi
Rozmawiałem z kolegą o wczorajszym meczu.	z kim? o czym?	z kolegą o meczu
Zapytaj o drogę tego policjanta.		

ZNAJDŹ DOPEŁNIENIA

ZDANIE	pytanie	dopełnienie
Wczoraj spotkałam się z moją przyjaciółką.	z kim?	z przyjaciółką
Nie rozumiem tego zadania.	czego?	zadania
Podarowałam prezent mojemu dziadkowi.	co? komu?	prezent dziadkowi
Rozmawiałem z kolegą o wczorajszym meczu.	z kim? o czym?	z kolegą o meczu
Zapytaj o drogę tego policjanta.	o co? kogo?	o drogę policjanta
Weronika powtarzała tę wiadomość do znudzenia.		

ZNAJDŹ DOPEŁNIENIA

ZDANIE	pytanie	dopełnienie
Wczoraj spotkałam się z moją przyjaciółką.	z kim?	z przyjaciółką
Nie rozumiem tego zadania.	czego?	zadania
Podarowałem prezent mojemu dziadkowi.	co? komu?	prezent dziadkowi
Rozmawiałem z kolegą o wczorajszym meczu.	z kim? o czym?	z kolegą o meczu
Zapytaj o drogę tego policjanta.	o co? kogo?	o drogę policjanta
Weronika powtarzała tę wiadomość do znudzenia.	co? do czego?	wiadomość do znudzenia

6. PRZYDAWKA

Przydawka to część zdania, która jest określeniem rzeczownika.

a) przydawka przymiotna - wyrażona przymiotnikiem, zaimkiem przymiotnym lub imiesłowem przymiotnikowym;

przykład:

←^{czyj?} Mój pies lubi pluszowe zabawki. ←^{jakie?}

b) przydawka rzeczowna - wyrażona rzeczownikiem;

przykład:

Samochód ^{czyj?} mamy wymaga naprawy.

c) przydawka liczebna - wyrażona liczebnikiem;

przykład:

które z kolei?

Tomek zajął **trzecie** miejsce w sprincie.

d) przydawka przyimkowa - czyli określenie rzeczownika w postaci wyrażenia przyimkowego;

przykład:

Kupiłam dziś pościel ^{z czego?} z jedwabiu.

ZNAJDŹ PRZYDAWKI

ZDANIE	pytanie	przydawka rodzaj przydawki
Nie lubię pizzy z cebulą.		

ZNAJDŹ PRZYDAWKI

ZDANIE	pytanie	przydawka rodzaj przydawki
Nie lubię pizzy z cebulą.	z czym?	z cebulą przyimkowa
Decyzja sędziego wywołała skandal.		

ZNAJDŹ PRZYDAWKI

ZDANIE	pytanie	przydawka rodzaj przydawki
Nie lubię pizzy z cebulą.	z czym?	z cebulą przyimkowa
Decyzja sędziego wywołała skandal.	czyja?	sędziego rzeczowna
Kierowca nie zauważył czerwonego światła.		

ZNAJDŹ PRZYDAWKI

ZDANIE	pytanie	przydawka rodzaj przydawki
Nie lubię pizzy z cebulą.	z czym?	z cebulą przyimkowa
Decyzja sędziego wywołała skandal.	czyja?	sędziego rzeczowna
Kierowca nie zauważył czerwonego światła.	jakiego?	czerwonego przymiotna

ZNAJDŹ PRZYDAWKI

ZDANIE	pytanie	przydawka rodzaj przydawki
Nie lubię pizzy z cebulą.	z czym?	z cebulą przyimkowa
Decyzja sędziego wywołała skandal.	czyja?	sędziego rzeczowna
Kierowca nie zauważył czerwonego światła.	jakiego?	czerwonego przymiotna
Przeczytałem już siódmą książkę w tym roku.		

ZNAJDŹ PRZYDAWKI

ZDANIE	pytanie	przydawka rodzaj przydawki
Nie lubię pizzy z cebulą.	z czym?	z cebulą przyimkowa
Decyzja sędziego wywołała skandal.	czyja?	sędziego rzeczowna
Kierowca nie zauważył czerwonego światła.	jakiego?	czerwonego przymiotna
Przeczytałem już siódmą książkę w tym roku.	którą z kolei?	siódmą liczebna

7. OKOLICZNIKI

a) okolicznik czasu

pytania: kiedy? od kiedy? do kiedy?
jak długo?

przykład:

W sobotę wybieram się na mecz.

7. OKOLICZNIKI

b) okolicznik miejsca

pytania: gdzie? dokąd? skąd? którądy?

przykład:

Mój kot wdrapał się **na szafę**.

7. OKOLICZNIKI

c) okolicznik sposobu

pytania: jak? w jaki sposób?

przykład:

Zwodnik precyzyjnie wykonał rzut karny.

7. OKOLICZNIKI

d) okolicznik przyczyny

pytania: dlaczego? z jakiego powodu?

przykład:

Z powodu deszczu nie pojechaliśmy na działkę.

7. OKOLICZNIKI

e) okolicznik celu

pytania: po co? w jakim celu?

przykład:

Poszłam do sklepu **po mleko**.

7. OKOLICZNIKI

f) okolicznik warunku

pytania: w razie czego? pod jakim warunkiem?

przykład:

W razie bólu połknij tę tabletkę.

7. OKOLICZNIKI

g) okolicznik przyzwolenia

pytania: mimo co? mimo czego?

przykład:

Mimo awarii udało nam się dojechać do celu.

ZNAJDŹ OKOLICZNIKI

ZDANIE	pytanie	odpowieź	rodzaj okolicznika
Poszedłem do kolegi po zeszyt.			

ZNAJDŹ OKOLICZNIKI

ZDANIE	pytanie	odpowiedź	rodzaj okolicznika
Poszedłem do kolegi po zeszyt.	po co?	po zeszyt	celu

ZNAJDŹ OKOLICZNIKI

ZDANIE	pytanie	odpowiedź	rodzaj okolicznika
Poszedłem do kolegi po zeszyt.	po co?	po zeszyt	celu
Z powodu gorączki nie pojechałem na trening.			

ZNAJDŹ OKOLICZNIKI

ZDANIE	pytanie	odpowiedź	rodzaj okolicznika
Poszedłem do kolegi po zeszyt.	po co?	po zeszyt	celu
Z powodu gorączki nie pojechałem na trening.	dłaczego?	z powodu gorączki	przyczyny

ZNAJDŹ OKOLICZNIKI

ZDANIE	pytanie	odpowiedź	rodzaj okolicznika
Poszedłem do kolegi po zeszyt.	po co?	po zeszyt	celu
Z powodu gorączki nie pojechałem na trening.	dłaczego?	z powodu gorączki	przyczyny
W razie problemów zadzwoń do mnie.			

ZNAJDŹ OKOLICZNIKI

ZDANIE	pytanie	odpowiedź	rodzaj okolicznika
Poszedłem do kolegi po zeszyt.	po co?	po zeszyt	celu
Z powodu gorączki nie pojechałem na trening.	dłaczego?	z powodu gorączki	przyczyny
W razie problemów zadzwoń do mnie.	w razie czego?	w razie problemów	warunku

ZNAJDŹ OKOLICZNIKI

ZDANIE	pytanie	odpowiedź	rodzaj okolicznika
Poszedłem do kolegi po zeszyt.	po co?	po zeszyt	celu
Z powodu gorączki nie pojechałem na trening.	dłaczego?	z powodu gorączki	przyczyny
W razie problemów zadzwoń do mnie.	w razie czego?	w razie problemów	warunku
Marek szybko wykonał to zadanie.			

ZNAJDŹ OKOLICZNIKI

ZDANIE	pytanie	odpowiedź	rodzaj okolicznika
Poszedłem do kolegi po zeszyt.	po co?	po zeszyt	celu
Z powodu gorączki nie pojechałem na trening.	dłaczego?	z powodu gorączki	przyczyny
W razie problemów zadzwoń do mnie.	w razie czego?	w razie problemów	warunku
Marek szybko wykonał to zadanie.	jak?	szybko	sposobu

ZNAJDŹ OKOLICZNIKI

ZDANIE	pytanie	odpowiedź	rodzaj okolicznika
Poszedłem do kolegi po zeszyt.	po co?	po zeszyt	celu
Z powodu gorączki nie pojechałem na trening.	dłaczego?	z powodu gorączki	przyczyny
W razie problemów zadzwoń do mnie.	w razie czego?	w razie problemów	warunku
Marek szybko wykonał to zadanie.	jak?	szybko	sposobu
Mimo chłodu poszliśmy na spacer.			

ZNAJDŹ OKOLICZNIKI

ZDANIE	pytanie	odpowiedź	rodzaj okolicznika
Poszedłem do kolegi po zeszyt.	po co?	po zeszyt	celu
Z powodu gorączki nie pojechałem na trening.	dłaczego?	z powodu gorączki	przyczyny
W razie problemów zadzwoń do mnie.	w razie czego?	w razie problemów	warunku
Marek szybko wykonał to zadanie.	jak?	szybko	sposobu
Mimo chłodu poszliśmy na spacer.	mimo czego?	mimo chłodu	przyzwolenia

ZNAJDŹ OKOLICZNIKI

ZDANIE	pytanie	odpowiedź	rodzaj okolicznika
Poszedłem do kolegi po zeszyt.	po co?	po zeszyt	celu
Z powodu gorączki nie pojechałem na trening.	dłaczego?	z powodu gorączki	przyczyny
W razie problemów zadzwoń do mnie.	w razie czego?	w razie problemów	warunku
Marek szybko wykonał to zadanie.	jak?	szybko	sposobu
Mimo chłodu poszliśmy na spacer.	mimo czego?	mimo chłodu	przyzwolenia
Mojego chłopaka poznałam w Londynie.			

ZNAJDŹ OKOLICZNIKI

ZDANIE	pytanie	odpowiedź	rodzaj okolicznika
Poszedłem do kolegi po zeszyt.	po co?	po zeszyt	celu
Z powodu gorączki nie pojechałem na trening.	dłaczego?	z powodu gorączki	przyczyny
W razie problemów zadzwoń do mnie.	w razie czego?	w razie problemów	warunku
Marek szybko wykonał to zadanie.	jak?	szybko	sposobu
Mimo chłodu poszliśmy na spacer.	mimo czego?	mimo chłodu	przyzwolenia
Mojego chłopaka poznałam w Londynie.	gdzie?	w Londynie	miejsca

ZNAJDŹ OKOLICZNIKI

ZDANIE	pytanie	odpowiedź	rodzaj okolicznika
Poszedłem do kolegi po zeszyt.	po co?	po zeszyt	celu
Z powodu gorączki nie pojechałem na trening.	dłaczego?	z powodu gorączki	przyczyny
W razie problemów zadzwoń do mnie.	w razie czego?	w razie problemów	warunku
Marek szybko wykonał to zadanie.	jak?	szybko	sposobu
Mimo chłodu poszliśmy na spacer.	mimo czego?	mimo chłodu	przyzwolenia
Mojego chłopaka poznałam w Londynie.	gdzie?	w Londynie	miejsca
Zostaniemy u znajomych do niedzieli.			

ZNAJDŹ OKOLICZNIKI

ZDANIE	pytanie	odpowiedź	rodzaj okolicznika
Poszedłem do kolegi po zeszyt.	po co?	po zeszyt	celu
Z powodu gorączki nie pojechałem na trening.	dłaczego?	z powodu gorączki	przyczyny
W razie problemów zadzwoń do mnie.	w razie czego?	w razie problemów	warunku
Marek szybko wykonał to zadanie.	jak?	szybko	sposobu
Mimo chłodu poszliśmy na spacer.	mimo czego?	mimo chłodu	przyzwolenia
Mojego chłopaka poznałam w Londynie.	gdzie?	w Londynie	miejsca
Zostaniemy u znajomych do niedzieli.	jak długo?	do niedzieli	czasu